

Uluslararası Hukukta İnternet ve Sosyal Medyanın Terörist Amaçlarla Kullanılmasına Karşı Mücadele ve Çözüm Önerileri

Combating Terrorist Use of the Internet and Social Media: Recommended Solutions within the Scope of International Law

Cüneyt Yüksel^{*}

Öz

Terörizmle mücadele son yıllarda uluslararası toplumun en önemli meselelerinden biri haline gelmiştir. İnternet ve sosyal medyanın imkânlarından faydalanan terörist gruplar internet ve sosyal medyayı kendi komuta, kontrol ve iletişim koordinasyonlarını sağlamak amacıyla kullanmaya başlamışlardır. Terörist gruplar internet ve sosyal medyayı örgütlenmenin yanı sıra kamuya hitap eden bir söylem şekillendirmek ve potansiyel üyeler çekmek amacıyla da kullanmaktadır. Uluslararası toplum, bilhassa Birleşmiş Milletler (BM), Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği'nin (AB) öncülüğünde, internet ve sosyal medyanın terörist amaçlarla kullanılması meselesine yönelik çözümler geliştirebilmek için çeşitli hukuki enstrümanlar ortaya koymuştur. Ancak internetin ve sosyal medyanın kendine has özelliklerinden dolayı bu alana ilişkin düzenlemeler yapmak belli zorluklar arz etmektedir. Başta ifade özgürlüğü hakkı olmak üzere kişisel haklar ile bir denge bulmak bu zorlukların başında gelmektedir. Nitekim söz konusu meseleye ilişkin tartışmaların önemli bir kısmı terörist amaçlı içerikle mücadele ile ifade özgürlüğü arasındaki doğru dengeyi bulmak noktasındadır. Bu makalede, devletlerin internet ve sosyal medyadaki terörist içerikle mücadele etme yükümlülüğü, ayrıca bu yükümlülükle beraber insan haklarına saygı duyma ve insan haklarını koruma yükümlülüğü arasındaki sınır ele alınmaktadır. Makalede ilk olarak, terörist propagandanın internet ve sosyal medya üzerinden yaygınlaştırılması olgusu özellikle vurgulanmış, terörist grupların interneti ve bilhassa sosyal medyayı kullanma yolları temel kavramlar açıklanarak değerlendirilmiştir. Daha sonra, internet ve sosyal medya üzerinden terörist içeriğin yayılmasına ilişkin mevcut uluslararası düzenlemeler ve kararlar incelenmiştir. Son olarak, internet ve sosyal medyadaki terörist içerikle mücadelede dikkat edilmesi gereken hususlar ve çözüm önerileri belirtilmektedir.

Anahtar Kelimeler

Uluslararası hukuk, internet ve sosyal medya, uluslararası insan hakları hukuku, ifade özgürlüğü, siber terörizm

Abstract

Combating terrorism has become a critical international issue. Terrorist groups now benefit from the opportunities offered by the Internet and social media, utilizing online resources to command, control, and communicate with their networks, and to shape their narratives in ways that speak to public concerns and attract new recruits. Thus far, the international community has developed legal instruments that offer solutions to the problem of Internet and social media use by terrorist groups. Such efforts are being led by the United Nations (UN), the European Council, and the European Union (EU). However, the creation of legal regulations faces difficulties due to the rapid development of novel Internet and social media features. Finding a fair balance between regulations and the protection of individual rights, and in particular, freedom of expression, is difficult. Therefore, most of the debate revolving around this issue centers on finding a balance between the imperative to combat terrorist use of the Internet and social media and the protection of freedom of expression. This article discusses the boundary between state responsibility to combat terrorist content online and the obligation to respect and protect human rights. The article begins by emphasizing the reality of the proliferation of terrorist propaganda online and then expounds the main concepts relating to terrorist group use of the Internet and social media. International regulations

* Sorumlu Yazar: Cüneyt Yüksel (Prof. Dr.), İstanbul Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Milletlerarası Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye. E-posta: cuneyt.yuksel@istanbul.edu.tr ORCID: 0000-0001-8580-6967

Atf: Yüksel C, "Uluslararası Hukukta İnternet ve Sosyal Medyanın Terörist Amaçlarla Kullanılmasına Karşı Mücadele ve Çözüm Önerileri" (2020) 40(2) PPIL 1089. <https://doi.org/10.26650/ppil.2020.40.2.819003>

and the decisions of international legal bodies pertaining to the proliferation of terrorist content online are then examined. In conclusion, critical issues and solutions offered to combat terrorist use of the Internet and social media are propounded.

Keywords

International law, Internet and social media, international human rights law, freedom of expression, cyberterrorism

Extended Summary

Terrorism is now a transnational phenomenon that has increasingly become a globalized issue. Because of this, states can no longer combat this problem alone, and multilateral state cooperation and cooperation between states and non-state actors is required. This fact undoubtedly applies to online terrorist activities. Therefore, it is of utmost importance that civil society and IT companies are involved in the global effort to combat the rise of terrorist activities on the Internet and social media. The fight against terrorism through the Internet and social media has, therefore, become a critical issue for the entire international community, including international law. The concept of cyberterrorism has gained considerable importance as terrorist activities can now easily be conducted, supported, and organized directly through social media and the Internet. Terrorist groups have begun to benefit from the possibilities offered by the Internet and social media, utilizing those resources to command, control, and communicate with their networks, and to shape their narratives in ways that speak to public concerns and attract new recruits.

The Draft Report prepared by the United Nations (UN) Office on Drugs and Crime and the UN Counter-Terrorism Implementation Task Force accepts cyberattacks, dissemination of information such as propaganda, and incitement as terrorist activities. The international community has so far created certain international law instruments to develop solutions to the problem of the use of the Internet and social media by terrorist groups. These efforts are being led by the UN, the European Council, and the European Union (EU). This article examines UN Resolutions related to cyberterrorism and regulations set forth regarding the use of the Internet and social media for terrorist purposes. It also scrutinizes the provisions of the Council of Europe Convention on the Prevention of Terrorism and the Convention on Cybercrime. However, the development of legal regulations faces difficulties due to the novel features of the Internet and social media. It should be emphasized that a free and open Internet reflects free and open society based on liberal democratic values. Undoubtedly, the right to freedom of expression is of paramount importance in any democratic society, and any restrictions on exercising this right must be subject to a robust justification test. Finding a fair balance between regulations and the protection of individual rights, in this case, the freedom of expression, is particularly difficult. Therefore, most debate revolves around finding the right balance between

the imperative to combat terrorist use of the Internet and social media and the protection of freedom of expression. As the Internet and social media have become indispensable to society, these platforms should be considered as another sphere in which the fight against terrorism will continue. As former UN Secretary-General Ban Ki Moon stated, “The Internet is a prime example of how terrorists can behave in a truly transnational way; in response, states need to think and function in an equally transnational manner.”

This article discusses the boundary between state responsibility to combat online terrorist content and the obligation to respect and protect human rights within the context of international law. It will first emphasize the reality of the proliferation of terrorist propaganda through the Internet and social media and then explain the main concepts of Internet and social media use by terrorist groups. The paper will then examine the international law regulations and decisions of various international legal bodies pertaining to the proliferation of terrorist content through the Internet and social media. In conclusion, it will explain the critical issues and solutions offered to combat the use of the Internet and social media for terrorist purposes.

Uluslararası Hukukta İnternet ve Sosyal Medyanın Terörist Amaçlarla Kullanılmasına Karşı Mücadele ve Çözüm Önerileri

1. Giriş

İnternet ve sosyal medya, günümüzde fikirlerin ifade edilmesi ve paylaşımı için en önemli kitlesel iletişim araçları hâline gelmiştir. Bireyler çoğunlukla ana akım medya organlarında görünür olma şansına sahip değilken internet ve sosyal medya herkes için düşük maliyetli ve hızlı bir şekilde küresel çapta erişime imkân veren bir platform sunmaktadır.¹ Başta gençler olmak üzere birçok insan dünyadaki gelişmelere ve haberlere internette, özellikle akıllı telefonların yaygınlaşmasıyla birlikte bu aygıtlarda yer alan haberleşme, sosyal medya uygulamaları ve bloglardan ulaşmaktadır. Öte yandan, internet aynı zamanda şiddet içeren aşırılıkçı fikirler ve yanlış propaganda için tehlikeli bir alan da oluşturabilmektedir.

İnternet ve sosyal medyanın imkânlarından faydalanan terörist gruplar internet ve sosyal medyayı kendi komuta, kontrol ve iletişim koordinasyonlarını sağlamak amacıyla kullanmaya başlamışlardır.² Terörist gruplar internet ve sosyal medyayı örgütlenmenin yanı sıra kamuya hitap eden bir söylem şekillendirmek ve potansiyel üyeler çekmek amacıyla da kullanmaktadır.³ Nitekim bu konuya ilişkin yayımlanan bir raporda, internet üzerinden yapılan terörist faaliyetlerin yüzde 90'ının sosyal medya araçları kullanılarak gerçekleştirildiğine dikkat çekilmiştir.⁴ Son yıllarda yaşanan terör saldırıları hepimizin, çoğu zaman faillerinin internet ve sosyal medya üzerinden radikalleştiği ve en acımasız yolların kullanılmasıyla sıradan vatandaşların terör saldırıları düzenlemeleri için kışkırtıldığı yeni bir eğilim ile karşı karşıya olduğumuzu gözler önüne sermektedir. Dolayısıyla, internet ve sosyal medya terörist gruplar tarafından propagandalarını yaymak ve insanları radikalleştirmek için kullanılmaktadır.

Öte yandan, günümüzde terörizm artık tek bir ülke ölçeğinde sınırlı kalan bir olgu değildir. Dolayısıyla, söz konusu terör eylemlerinde öldürülen ve yaralananlar dünyanın farklı coğrafyalarında yaşayan insanlardır. Dünyanın herhangi bir bölgesinde şiddeti benimseyen aşırılıkçı faaliyetler çeşitli biçimler alabilmekte ve Londra'daki bir bıçaklı saldırıdan Nice'te bir kamyonun sivillerin üzerine sürülmesine ve Christchurch'te bir camiye yapılan silahlı saldırıya kadar farklı eylemlerle kendini gösterebilmektedir. Terörizmin sınır aşan bir nitelik kazanmasının yanı sıra gözlemlenen bir diğer olgu da artık devletlerin terörle mücadelede tek başlarına başarılı olamayacaklarının anlaşılmasıdır. Sivil toplum ve bilişim şirketleri gibi özel sektör ile ilgili paydaşların

1 Daragh Murray, 'Freedom of Expression, Counter-Terrorism and the Internet in Light of the UK Terrorist Act 2006 and the Jurisprudence of the European Court of Human Rights' (2009) 27(3) Netherlands Quarterly of Human Rights 331,352.

2 OSCE, OSCE Online Expert Forum Series on Terrorist Use of the Internet: Threats, Responses and Potential Future Endeavours (Final Report, 2013) 8.

3 Bkz <http://soufangroup.com/news/details/?Article_Id=272> Erişim Tarihi 10 Şubat 2020.

4 Bkz. Gabriel Weimann, 'Al Qaeda Has Sent You A Friend Request: Terrorists Using Online Social Networking' (2011).

bu mücadeleye dahil edilmesi hayati öneme sahiptir. Nitekim 2017’de Facebook, Microsoft, Twitter ve YouTube gibi bilişim devlerinin bir araya gelerek kurdukları Global Internet Forum to Counter Terrorism (GIFCT) bunun iyi bir örneğidir. GIFCT teröristlerin ve şiddet yanlısı aşırılıkçıların dijital platformları istismar etmesini engellemeyi, böylece internet ve sosyal medya kullanıcılarının terörist amaçlı içerikten korumayı hedeflemektedir.⁵

Uluslararası toplumun internetin ve sosyal medyanın terörist amaçlar için kullanılmasına karşı mücadele etme zorunluluğu doğmuştur. Bu mücadele tek bir ülkeyle, tek bir toplulukla ya da tek bir ideolojiyle ilgili değildir. Bu temel insani değerlerle ilgili bir mücadeledir. Bu zamana kadar terörle mücadeleye dair ortaya konan uluslararası girişimler, terörist eylemlerin yanı sıra terörist eylemlerin gerçekleştirilmesi için kamuya dönük olarak yapılan provokasyon faaliyetlerinin de engellenmesini hedeflemiştir.⁶ Eylül 2006’da kabul edilen Küresel Terörizmle Mücadele Stratejisi’nde, Birleşmiş Milletler (BM) üyesi devletler “terörizmin her türüyle ve internet üzerinden yürütülen terörist faaliyetlerle mücadele etmek için uluslararası ve bölgesel düzeydeki girişimleri koordine etme”, “devletlerin bu bağlamda yardıma ihtiyaç duyabileceğini kabul ederek, interneti terörizmin yayılmasına karşı çıkmak için bir araç olarak kullanma” ve bunu “kişilerin mahremiyetine ve insan haklarına saygı gösterip uluslararası hukuk kapsamındaki diğer yükümlülüklerle uyarak yapma” konusunda taahhütte bulunmuşlardır.⁷ BM Güvenlik Konseyi ise “özellikle internet başta olmak üzere yeni bilgi ve iletişim teknolojilerinin teröristler ve destekçileri tarafından gençliğin terörist eylemlerde bulunmaları üzere saflara katılması ve tahrik edilmesi, ayrıca terör eylemlerine yönelik finansman sağlanması, planlama ve hazırlık amacıyla giderek daha fazla kullanılmaya başlandığı” hususlarına vurgu yapmıştır.⁸ Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği (AB) de benzer kaygıları dile getirmiş ve çeşitli girişimlerde bulunmuştur.

Bu makalede, devletlerin internet ve sosyal medyadaki terörist içerikle mücadele etme yükümlülüğü, ayrıca bu yükümlülükle beraber insan haklarına saygı duyma ve insan haklarını koruma yükümlülüğü arasındaki sınır ele alınmaktadır. Makalede ilk olarak, terörist propagandanın internet ve sosyal medya üzerinden yaygınlaştırılması olgusu özellikle vurgulanmış, terörist grupların interneti ve bilhassa sosyal medyayı kullanma yolları temel kavramlar açıklanarak değerlendirilmiştir. Daha sonra, internet ve sosyal medya üzerinden terörist içeriğin yayılmasına ilişkin mevcut uluslararası düzenlemeler ve kararlar incelenmiştir. Son olarak, internet ve sosyal medyadaki

5 <<https://www.gifct.org>> Erişim Tarihi 30 Ocak 2020.

6 Bibi van Ginkel, ‘Incitement to Terrorism: A Matter of Prevention or Repression?’ (2011) ICCT Research Paper, 1 <<https://www.icct.nl/download/file/ICCT-Van-Ginkel-Incitement-To-Terrorism-August-2011.pdf>> Erişim Tarihi 20 Ocak 2020.

7 Bkz <<https://www.un.org/sc/ctc/resources/general-assembly/un-global-counter-terrorism-strategy/>> Erişim Tarihi 14 Ocak 2020.

8 Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararı (9 December 2015) S/RES/2250.

terörist içerikle mücadelede dikkat edilmesi gereken hususlar ve çözüm önerileri belirtilmektedir.

2. İnternet ve Sosyal Medyanın Terörist Amaçlarla Kullanılması

2.1. Genel Olarak Terörizm Kavramı

Terörizm, Latince “bilinmeyen ve öngörülemeyen bir tehlike karşısında duyulan aşırı korku ve endişe, dehşet anlamına gelen ‘terror’ kelimesinden türemiştir.”⁹ “Terörizm” ve “terörist eylem” kavramları hususunda uluslararası çapta üzerinde uzlaşa sağlanmış herhangi bir hukuki tanım yoktur.¹⁰ Bugüne kadar terörizm faaliyetlerine ilişkin birçok spesifik uluslararası sözleşme¹¹ yapılmış olsa da bu sözleşmeler uluslararası hukukta genelgeçer bir terörizm tanımının tesis edilmesini sağlayamamıştır. Öte yandan, bu şekilde genelgeçer bir tanım yapmanın gerekliliğini hisseden uluslararası toplum tarih içerisinde bazı önemli girişimlerde bulunmuştur. Bu bakımdan en kayda değer girişim, Milletler Cemiyeti bünyesinde yapılan 1937 tarihli Terörizmin (Tedhişçiliğin) Önlenmesi ve Cezalandırılmasına ilişkin Sözleşme’dir. Sözleşme, terörizmi “bir devlete yönlendirilen ve belli kişilerin ya da kişi gruplarının veya genel kamuoyunun zihninde terör hâli yaratması hedeflenen ya da hesaplanan suç eylemleri” olarak tanımlamıştır.¹² Ancak bu Sözleşme hiçbir zaman yürürlüğe giremediği için bu tanım bağlayıcı hukuki bir kavramsal çerçeve yaratamamıştır.

Doktrinde ise özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısında, terörizm kavramının en azından bazı temel unsurları hususunda bir uzlaşa ortaya çıkmıştır.¹³ Buna göre; bir şiddet eyleminin varlığı, eylemin önceden yapılmış bir plân dahilinde gerçekleştirilmesi, tedhiş ve dehşet yaratmanın amaçlanması, hükümetten veya genel kamuoyundan bir tavizin koparılması saikinin olması bir terör eyleminin ayırıcı özellikleridir.¹⁴ Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan 1977 tarihli Terörizmin Ortadan Kaldırılmasına ilişkin Strasbourg Sözleşmesi’nde listelenen terör suçları incelendiğinde de bu özelliklere sahip eylemlerin varlığı görülebilecektir.¹⁵

9 Emre Öktem, ‘Uluslararası Hukukta Terörizm’ (2004) 5 İstanbul Ticaret Üniversitesi Dergisi 133,133.

10 Bkz. Rianne Letschert, Ines Staiger and Antony Pemberton, *Assisting Victims of Terrorism: Towards a European Standard of Justice* (Springer 2009) 8; Öktem (n 9) 136-137.

11 Bkz. UN, ‘International Instruments related to the Prevention and Suppression of International Terrorism’ (2008) <https://www.unodc.org/documents/terrorism/Publications/Int_Instruments_Prevention_and_Suppression_Int_Terrorism/Publication_-_English_-_08-25503_text.pdf> Erişim Tarihi 14 February 2020.

12 Terörizmin (Tedhişçiliğin) Önlenmesi ve Cezalandırılmasına ilişkin Sözleşme (1937) m 1(2).

13 Antonio Cassese, *Terrorism, Politics and Law: The Achille Lauro Affair* (Princeton University Press 1989) 5; Oscar Schachter, ‘The Lawful Use of Force by a State Against Terrorists in Another Country’ in Henry Han (ed), *Terrorism & Political Violence: Limits & Possibilities of Legal Control* (Oceana Publications 1993) 243.

14 Öktem (n 9) 138-139.

15 Terörizmin Ortadan Kaldırılmasına ilişkin Strasbourg Sözleşmesi (1977) m. 1.

Bu makalede ise Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi tarafından 1999 yılında verilen 1426 sayılı tavsiye kararında yapılan tanım benimsenecektir. Buna göre, terör eylemi “kişiler veya gruplar tarafından bir ülkedeki kurumlara, genel nüfusa veya vatandaşlara karşı şiddete başvurarak veya şiddet kullanma tehdidinde bulunarak bölücü amaçlar, aşırı uç ideolojik kavramlaştırmalar, fanatizm veya irrasyonel ve öznel unsurlarla harekete geçen kişiler veya gruplar tarafından işlenen ve resmi yetkililer, toplumdaki belli kişiler veya gruplar ya da genel halk arasında bir terör ortamı oluşturmayı hedefleyen herhangi bir suç” olarak tanımlanmaktadır.¹⁶

2.2. Terörizmin İnternet ve Sosyal Medyaya Taşınması

“İnternet ve sosyal medyanın terörist amaçlarla kullanımı” ifadesi çeşitli terörist faaliyetlere atıfta bulunmak için kullanılabilir. Terörizm kavramının tanımı konusunda olduğu gibi, internet ve sosyal medyanın terörist amaçlarla kullanımı ile ilişkili kavramların tanımlarında da tam bir fikir birliği mevcut değildir. “Siber terörizm” bugün doktrinde oldukça yaygın olarak kullanılan bir kavramdır.¹⁷ Doktrinde yapılan bir tanımda siber terörizm şöyle ifade edilmiştir: “Siber terörizm, ulusalaltı gruplar veya gizli ajanlar tarafından bilgi ve bilgisayar sistemlerine, bilgisayar programlarına ve verilere karşı yapılan ve muharip olmayan hedeflere karşı şiddete neden olan, önceden tasarlanmış ve siyasi gerekçeli saldırılardır.”¹⁸ Bazı yazarlar ise siber terörizm kavramını bilgisayarların dahil olduğu tüm terörist faaliyetleri kapsayacak şekilde geniş bir anlamda kullanırken, başkaca yazarlar sadece “dijital yollarla ve dijital hedeflere yönelik saldırılar” ile sınırlı dar bir tanımlı tercih etmektedir.¹⁹ Bizler ise bu kavramı geniş anlamda kullanmayı tercih etmekteyiz.

2.3. İnternet ve Sosyal Medyanın Terörist Amaçlarla Kullanılma Çeşitleri

İnternetin terörist amaçlarla kullanımı kapsamında BM Uyuşturucu ve Suç Ofisi ve BM Terörle Mücadele Uygulama Görev Gücü tarafından taslağı hazırlanan raporlarda tanımlanmış olan farklı terörist faaliyetler vardır.²⁰ BM Uyuşturucu ve Suç Ofisi bu faaliyetleri altı gruba ayırmaktadır: Propaganda, finansman, eğitim, planlama, yürütme ve siber saldırılar. Bizler ise makalenin amaçlarına uygun olarak bu faaliyetleri üç ana kategoride ele almaktayız: Siber saldırılar, içerik yayma faaliyetleri ve diğer hedeflere yönelik faaliyetler (örneğin, terörist eylemlere hazırlık faaliyetleri).

16 Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi, (Tavsiye Kararı 1426 1999), para 5, <<http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=16752&lang=en>> Erişim Tarihi 15 Ocak 2020.

17 Thomas M Chen, Lee Jarvis and Stuart Macdonald, *Cyberterrorism: Understanding, Assessment and Response* (Springer 2014) 25.

18 Mark M Pollitt, ‘Cyberterrorism: Fact or Fancy?’ (1998) 1998(2) Computer Fraud and Security 8,8–10; Dorothy Denning, ‘Activism, Hacktivism and Cyberterrorism: The Internet as a Tool for Influencing Foreign Policy’ <<http://www.nautilus.org/info-policy/workshop/papers/denning.html>> Erişim Tarihi 14 Şubat 2020.

19 Chen, Jarvis ve Macdonald (n 17) 25-26.

20 Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi, ‘The Use of The Internet For Terrorist Purposes’ (İnternetin terörist amaçlarla kullanımı) (2011); Birleşmiş Milletler Terörle Mücadele Uygulama Görev Gücü, ‘Countering the Use of the Internet for Terrorist Purposes’ (İnternetin Terör Amaçlı Kullanımıyla Mücadele) (2009).

2.3.1. Siber Saldırıları

Siber saldırılar bilgisayar ağları ve bilgi altyapıları yoluyla veya bunlara karşı gerçekleştirilen terörist saldırılardır.²¹ Bu saldırılar genellikle bilgisayar sistemlerini, sunucuları veya bunların temelini oluşturan altyapıların işleyişini engellemeyi hedeflemektedir²² ve “bilgisayar korsanlığı yapma, mağdurları dolandırma veya virüs ve solucan yazılımlar yayma” şekillerinde de yapılabilmektedir.²³

2.3.2. İçerik Yayma Faaliyetleri

İçerik yayma faaliyetleri propaganda, suç işlemeye tahrik, suçu övme, örgüte üye kazandırma, eğitim ve finansman sağlama şeklinde alt başlıklar çerçevesinde incelenecektir.

Propaganda: Propaganda internetin ve sosyal medyanın terörist amaçla kullanımına ilişkin en önemli faaliyetlerden biridir. Bu faaliyetin önemi doktrinde şu şekilde belirtilmiştir: “Terörizm sadece şiddet açısından değil, öncelikli olarak propaganda açısından ele alınmalıdır.”²⁴ İnternet ve sosyal medya terörizm eylemlerinin yasadışı bir şekilde övülmesi veya suç işlemeye tahrik edilmesine yol açabilecek içerikleri kullanma imkanını sunmaktadır. Dolayısıyla, internet ve sosyal medyanın terörist propagandanın yayılması için kullanımı esasında terörizmin övülmesi ve suç işlemeye tahrik edilmesini de kapsar. Propaganda faaliyetlerinin bizzat kendisi yasaklanamayacak olsa da propagandanın terörizm suçunu işlemeye tahrik için kullanılması hukuka aykırıdır. Dolayısıyla, sadece propaganda ile terörizm eylemlerinin işlenmesini tahrik amaçlı içeriğin yayılması arasındaki ayrım iyi kavranmalıdır.²⁵ Ayrıca, terörist propagandayla mücadele ile bireysel hak ve özgürlüklerin kullanımı arasındaki doğru dengenin bulunması özellikle “terörist suçların propagandasının yapılması, işlenmesini tahrik, övülmesi, meşrulaştırılması, açıklanması ve sadece bildirilmesi arasındaki aşamalı geçişlerden” ötürü oldukça zordur.²⁶

Suç İşlemeye Tahrik: Suç işlemeye tahrik eylemleri esasında terörist faaliyetlerin bir ön aşaması niteliğindedir. Zira bu eylemlerin terörizmin destek bulduğu tabanı ve meşruiyetini genişletmesine katkı sağladığına inanılmaktadır. Tahrik eylemleri bazen şiddet içeren bir aşırılıkçılık noktasına kadar radikalleşmeye yol açabilmektedir. Suç işlemeye tahrik etme ifadesinin kesin bir tanımı olmamakla birlikte uluslararası belgelerde

21 Chen, Jarvis ve Macdonald (n 17) 156; ayrıca bkz. COE, ‘Increasing Co-Operation Against Cyberterrorism and Other Large-Scale Attacks on The Internet’ Resolution 2070 and Recommendation 2077 (2015).

22 Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (n 20) 11-12.

23 Ulrich Sieber, ‘Instruments of International Law: Against Terrorist Use of the Internet’ in M Wade and A Maljevic (eds), *A War on Terror? The European Stance on a New Threat, Changing Laws and Human Rights Implications* (Springer 2010) 174.

24 Alex P Schmid, ‘Frameworks for Conceptualising Terrorism’ (2004) 16(2) *Terrorism and Political Violence*, 197, 205.

25 Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (n 20) 6.

26 Sieber (n 23) 185.

ve doktrinde çok çeşitli tanımları bulunmaktadır. Suçun işlenmesine tahrikin tipik bir tanımı şu şekilde yapılmaktadır: “Bir kişinin veya grubun bir başka kişi veya grubu, bunların ikisinin de tanımayan olabileceği üçüncü bir başka kişi veya gruba karşı hukuka aykırı eylemde bulunma konusunda doğrudan tahrik edici davranışlarda bulunması.”²⁷ Bu faaliyetler için kullanılan araçlar basın açıklamaları, sokak gösterileri, siyasi yorumlar, broşürler, radyo ve televizyon yayınları, internet ve sosyal medya olabilmektedir. Bunlar arasında en öne çıkanlardan biri şüphesiz ki internet ve sosyal medyadır.

BM Düşünce ve İfade Özgürlüğü Hakkının Teşvik Edilmesi ve Korunması Özel Sözcüsü, terörizm eylemlerini tahrik suçunun içeriği konusunda şu formülü ileri sürmüştür: “Kasti ve yasadışı olarak yayılan, terörist suçları açıkça desteklesin ya da desteklemesin, bir veya daha fazla benzeri suçun işlenebilmesi tehlikesine yol açan bir terörist suçun işlenmesini tahrik niyetiyle halka mesaj veren suçtur”. Bu formül iki koşulu içermektedir: (a) Bir terörist suçun işlenmesini tahrik niyeti ve (b) sonuç olarak böyle bir suçun işlenebileceği yönünde gerçek bir tehlikenin varlığı. Avrupa Konseyi Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesi’nin 5. maddesinde de terörizm suçunun işlenmesine alenen tahrik suçu, “terörist suçları doğrudan desteklesin ya da desteklemesin, bir veya daha fazla benzeri suçun işlenebilmesi tehlikesine yol açan bir terörist suçun işlenmesini tahrik niyetiyle bir mesajın yayılması veya başka şekilde kamuya açık hale getirilmesi” olarak tanımlanmaktadır.²⁸ Yine benzer bir şekilde, 2002 tarihli AB Konseyi Terörizmle Mücadele Çerçeve Kararı’nın 3.2 (a) maddesi “bir terör suçunun işlenmesine alenen tahrikin” suç olarak kabul edilmesini sağlamış ve bu suç eylemlerini Avrupa Konseyi Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesi’nin 5. maddesindeki ifade ile büyük ölçüde örtüşecek şekilde “terörist faaliyetlerle bağlantılı” olarak tanımlamıştır.²⁹

İnternet ve sosyal medyada bir ifadenin yer alması eğer yakın bir şiddet eylemini tahrik etme ihtimali varsa, bu ifadeyi yansıtmak için kullanılan araçlar hukuka aykırı ve demokratik olmayan araçlarsa ve ifadede önerilen herhangi bir değişim talebi temel demokratik ilkelere aykırıysa, bu ifade terör eylemini tahrik suçu kapsamına girebilecektir.³⁰ Nitekim Avrupa Konseyi’nin Teröre ilişkin Uzmanlar Komitesi (CODEXTER), “şiddetin tahrik edilmesini içermedikçe siyasi konuşmalar üzerindeki kısıtlamaların kapsamının çok dar” olduğu sonucuna ulaşmıştır.³¹

Suç Övme: Suç işlemeyi tahrik etme eyleminden daha tartışmalı bir konu ise terörizmin “yüceltilmesi (*apology*)” veya “kamusal teşvikine” ilişkin hukuki

27 David Banisar, ‘Speaking of Terror’ (COE 28-29 Mayıs 2009) < <https://rm.coe.int/168048622f> > Erişim Tarihi 19 Ocak 2020, 20.

28 Avrupa Konseyi Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesi (2005) m. 5.

29 Avrupa Birliği, ‘EU rules on terrorist offences and related penalties’ (2002) 2002/475/JHA; ayrıca bu kararda 2008 yılında 2008/919/JHA sayılı kararla bazı değişiklikler yapılmıştır; Sieber, (n 23) 188.

30 Murray (n 1) 357.

31 Committee of Experts on Terrorism, ‘Collection of Relevant Case-Law of the European Court of Human Rights Related to ‘Apologie du Terrorisme’ and ‘Incitement to Terrorism’ (Avrupa Konseyi, Strazburg, 4 Haziran 2004) 6.

düzenlemelerin yapılmasıdır. CODEXTER, Terörizmin Önlenmesi Anlaşması'nı oluştururken “teröristlere ve/veya terörist eylemlere övgü, destek veya meşrulaştırmanın halka açık olarak ifadesi” şeklinde tanımladıkları suççu övme kavramına odaklanmıştır. Suçu övme eyleminin çerçevesine ilişkin tartışmalar günümüzde de devam etmektedir. CODEXTER, “bir saldırının failini öven mesajların yayılmasının, mağdurların iftiraya uğramasının, terörist örgütler için finansman çağrılarının veya terörist şiddetin dolaylı provokasyonunu teşvik edebilecek diğer benzer davranışların” suççu övme kapsamında görülebileceği belirtilmiştir.³² Avrupa Konseyi tarafından kullanılan bir tanımda suçun övülmesinin “teröristler ve/veya terörist eylemlere övgü, destek veya meşrulaştırmanın halka açık olarak ifadesi şeklinde anlaşılabilirliği” belirtilmektedir.³³ Aynı şekilde, Uluslararası Adalet Divanı'na (UAD) uzman hukukçulardan oluşan bir panelin sunduğu “Article 19: The Impact of Anti-Terror Laws on Freedom of Expression (Madde 19: Terörle Mücadele Yasalarının İfade Özgürlüğü Üzerindeki Etkisi)” başlıklı belgeye göre, terörizm suçunun övülmesi “terörizme destek, sempati ve hatta terörizme anlayış göstermeyi” de kapsamaktadır.³⁴

Örgüte Üye Kazandırma: Avrupa Konseyi Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesi'nin 6. maddesinde örgüte üye kazandırma suçu zikredilmekte ve “bir başka kişiyi terörist bir eylemi işlemeye veya bu eylemin işlenmesine katılmaya yahut bir veya daha fazla suçun bir topluluk ve grup tarafından işlenmesine katkıda bulunmak amacıyla bir topluluğa veya gruba katılmaya teşvik etmek” olarak tanımlanmaktadır.³⁵ Terörist örgütler, bireyleri gizli bir şekilde örgüte üye kazandırma aracı olarak şifre korumalı internet siteleri ve sınırlı erişime sahip internet sohbet grupları gibi platformları giderek daha fazla kullanmaya başlamışlardır. İnternet ve sosyal medya, özellikle kullanıcıların büyük bir bölümünü oluşturan reşit olmayan küçüklerin örgütlere üye olarak kazandırılması için etkili bir ortam teşkil etmektedir. Küçüklerin örgütlere üye olarak kazandırılması amacıyla internet ve sosyal medya yoluyla yayılan propaganda çizgi filmler, popüler müzik videoları veya bilgisayar oyunları biçiminde ortaya çıkabilmektedir.³⁶

Eğitim: Avrupa Konseyi Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesi'nin 7. maddesinde, “terörizm amaçlı eğitim” suçu belirtilmekte ve “bir terör suçunu icra etmek veya bu suça katkıda bulunmak amacı ve niyetiyle; patlayıcıları, ateşli silahları ve diğer silahları veya öldürücü yahut tehlikeli maddeleri yapmayı veya kullanmayı veya diğer özel yöntem ve teknikleri öğretmeyi sağlamak” olarak tanımlanmaktadır.³⁷

32 ibid para 95.

33 OSCE, ‘Background Paper on Human Rights Considerations in Combating Incitement to Terrorism and Related Offences’ (19-20 Ekim 2006) 10.

34 Article 19, ‘The Impact of Anti-Terror Laws on Freedom of Expression’ (Submission to ICI Panel of Eminent Jurists on Terrorism, Counterterrorism and Human Rights, Londra, 2006) 7.

35 Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesi (n 29) m. 6.

36 Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (n 20) 65.

37 Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesi (n 29) m. 7.

Finansman Sağlama: Terörist örgütler ve destekçileri, internet ve sosyal medyayı terörizm eylemlerini finanse etmek için kullanabilmektedirler. Teröristlerin internet ve sosyal medyayı finansman ve ekonomik kaynak sağlamak ve toplamak amacıyla doğrudan kaynak talebi, e-ticaret, online ödeme araçlarının kötüye kullanımı ve hayır kurumları gibi yöntemlerle kullandığı görülmektedir.³⁸

2.2.3. Diğer hedeflere yönelik faaliyetler

İnternet ve sosyal medya terörist faaliyetlerin planlanmasıyla ilgili iletişimi desteklemek ve tüm başkaca hazırlık eylemlerini kolaylaştırmak için de kullanılmaktadır. Bir saldırının potansiyel hedefini ve terörist amaca ulaşmanın en etkili yollarını belirlemek için internet ve sosyal medya yoluyla bazı hazırlık adımları atılabilmektedir. Bu hazırlık adımları, tavsiye edilen saldırı yöntemleriyle ilgili talimatların alınmasından önerilen bir hedefle ilgili açık kaynak ve diğer bilgilerin toplanmasına kadar çeşitlilik arz etmektedir.³⁹ Uzmanlar birçok terör vakasına internet ve sosyal medya teknolojisi kullanımının dahil olduğunu belirtmektedirler, zira bir terör eyleminin planlanması genellikle farklı taraflar arasında uzaktan iletişimi gerektirmektedir.⁴⁰

3. Uluslararası Hukuk Kapsamında İnternet ve Sosyal Medyadaki Terörist İçerikle Mücadele Yükümlülüğü

3.1. Birleşmiş Milletler

BM, henüz 1990'larda terörist grupların interneti kullanarak yarattıkları tehdidin farkına varmaya başlamıştır.⁴¹ Özellikle 11 Eylül saldırılarının ardından, BM Güvenlik Konseyi, 28 Eylül 2001 tarihinde üye ülkelere finansman veya destek ve bilgi paylaşımı ile ilgili yasal düzenlemelerin kabul edilmesi dahil olmak üzere terörizmle mücadele etmek için önlemler alma çağrısında bulunan 1373 sayılı Güvenlik Konseyi Kararı'nı onaylamıştır.⁴² Bu kararın 5. maddesi, "bilerek [...] terörist eylemleri tahrik etmenin de Birleşmiş Milletler'in amaçları ve ilkelerine aykırı olduğu" beyanını açıkça ortaya koymaktadır.⁴³ Ayrıca, terörizm eylemlerinin işlenmesine alenen tahrik, 1566 (2004) sayılı BM Güvenlik Konseyi kararına⁴⁴ istinaden kurulan BM Güvenlik Konseyi Çalışma Grubu tarafından "terörizm felaketinin yayılmasına katkıda bulunan hain bir faaliyet" olarak tanımlanmaktadır.⁴⁵

38 Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (n 20) 7.

39 ibid 10.

40 ibid 8.

41 Bkz. Birleşmiş Milletler Genel Kurul Kararı (16 Ocak 1997) A/RES/51/210

42 Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararı (2001) S/RES/1373.

43 ibid para 5(3).

44 Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararı (8 Ekim 2004) S/RES/1566.

45 UN, 'Report of the Security Council Working Group established pursuant to resolution 1566 (2004)' (2005) UN Doc S/2005/789, para 29.

2005 yılının Eylül ayında, Londra’da gerçekleşen bombalı saldırıların ardından, BM Güvenlik Konseyi ifade özgürlüğüne getirilen kısıtlamaların kapsamını genişleten 1624 sayılı kararı almıştır.⁴⁶ Bu kararda terör suçunu tahrik edici eylemler ve terör eylemlerini meşrulaştırma veya övme (yüceltme) faaliyetleri kınanmaktadır. Söz konusu kararın 1. maddesinde devletlere terörist eylem veya eylemlerde bulunmanın tahrik edilmesini yasal düzenlemelerle yasaklama ve tahrik edenlere koruma sağlamama çağrısı yapılmaktadır. Nitekim 2006 yılında üye devletler tarafından oybirliğiyle kabul edilen BM Küresel Terörle Mücadele Stratejisi dört temel noktadan oluşmaktadır: “Terörün yayılmasına yol açan koşulların ele alınması”, “devletlerin gerekli ve uygun olabilecek önlemleri benimsemek için çalışması”, “uluslararası hukuk kapsamındaki yükümlülükler uyarınca terör eylemi veya eylemlerinde bulunmanın tahrik edilmesinin yasal düzenlemeler ile yasaklaması” ve “terör eylemlerini engellemeye devam edilmesi” sorumlulukları.⁴⁷ Daha sonra, 2010 yılında BM Genel Kurulu’nun aldığı 65/230 sayılı Karar’la da Küresel Terörle Mücadele Stratejisi’ni tamamlayıcı nitelikte çalışmalar yapmak üzere hükümetler arası bir uzman çalışma grubunun kurulmasına karar verilmiştir.⁴⁸ Ayrıca, 2010 yılında kabul edilen 1963 sayılı BM Güvenlik Konseyi Kararı ile birlikte, terörist grupların yeni iletişim ve bilgi teknolojilerinin kullanımı yoluyla uluslararası barışa ve güvenliğe yönelik ortaya çıkardığı tehlike teyit edilmiş ve terör eylemlerine tahrikin suç olarak kabul edilmesi konusundaki yasal düzenlemelerin uygulanmasını izlemek amacıyla BM Güvenlik Konseyi Terörle Mücadele Komitesi görevlendirilmiştir.⁴⁹

Yabancı terörist savaşçıların teşkil ettiği tehditlerle mücadele için 2014 yılında kabul edilen 2178 sayılı Karar’da üye devletlere “teröristlerin, terör eylemlerine destek sağlamak sesli ve görüntülü iletişim platformları da dahil olmak üzere teknolojiyi, iletişim imkanlarını ve kaynakları kötüye kullanmalarını engellemek amacıyla ulusal ölçekte önlemler alırken işbirliği içinde hareket etmeleri” çağrısı yapılmıştır.⁵⁰ Son olarak belirtmek gerekir ki, benzer bir şekilde, Kuzey Atlantik Andlaşması Örgütü (NATO) da 2011 yılında kabul ettiği Yeni Stratejik Konsept’te siber terör tehlikesine odaklanmıştır.⁵¹

46 Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararı (14 Eylül 2005) S/RES/1624.

47 Birleşmiş Milletler Genel Kurul Kararı, ‘Birleşmiş Milletler Küresel Terörle Mücadele Stratejisi’ (8 Eylül 2006) A/RES/60/288, para 4.

48 Birleşmiş Milletler Genel Kurul Kararı ‘Twelfth United Nations Congress on Crime Prevention and Criminal Justice’ (21 Aralık 2010) A/RES/65/230 <http://www.unodc.org/documents/justice-and-prison%20reform/AGMs/General_Assembly_resolution_65-230_E.pdf> Erişim Tarihi 5 Ağustos 2012.

49 Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararı (20 Aralık 2010) S/RES/1963.

50 Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararı (2014) S/RES/2178.

51 NATO, ‘Lisbon Summit Declaration Issued by the Heads of State and Government Participating in the Meeting of the North Atlantic Council in Lisbon’ (Lizbon, 20 Ekim 2010).

3.2. Avrupa Konseyi

Avrupa Konseyi Üye Devletleri terör eylemlerine karşı yargı yetkileri kapsamında, herkesin temel haklarını korumak için gerekli önlemleri alma amacıyla terörlere mücadele etme pozitif yükümlülüğüne sahiptir.⁵² Bilhassa, Avrupa Konseyi nefret söylemi alanında kuvvetli yasal düzenlemeler yapmıştır. Bu düzenlemelerde yer alan kurallar siber alanda da uygulanmaktadır.⁵³

3.2.1. Avrupa Konseyi Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesi (2005)

Avrupa Konseyi, 11 Eylül saldırılarının ardından terörlere mücadele mevzuatını gözden geçirmek için bir çalışma grubu oluşturmuş ve Haziran 2007’de yürürlüğe giren Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesi’ni Mayıs 2005’te kabul etmiştir. Sözleşme büyük ölçüde terörizm suçunu alenen tahrik, örgüte üye kazandırma ve terörizme eğitim desteği verme konularına odaklanmaktadır. Özel olarak belirtmek gerekirse, Sözleşme’nin 5., 6. ve 7. maddeleri üye devletlere “terör suçunun işlenmesine alenen tahrik”, “örgüte üye kazandırma” ve “terörizm için eğitim” hususlarına sırasıyla suç muamelesi yapma zorunluluğu getirmektedir. Bu zorunluluk kapsamına yazılı materyaller gibi sadece geleneksel yöntemler girmemektedir. Ayrıca, internet ve sosyal medya ile diğer elektronik iletişim sistemleri üzerinden bu eylemlerin işlenmesi de söz konusu bu düzenlemenin kapsamında yer almaktadır.⁵⁴ Sözleşme sadece suçun tahrikini değil aynı zamanda bir terör olayının “işlenebilmesi tehlikesine yol açan alenen tahrik” fiilini de yasaklamaktadır.⁵⁵ Sözleşme, ayrıca, “siyasi içerikli suçların savunulmasını” kapsam dışında bırakmaktadır. Sözleşme’nin 20. maddesi uyarınca, suçluların iadesi ve karşılıklı adli yardımlaşma “sadece siyasi bir suçla veya siyasi nedenlerden esinlenmiş bir suçla bağlantılı bir suçla ilgili olduğu gerekçesine dayanılarak” reddedilemeyecektir.⁵⁶

3.2.2. Avrupa Konseyi Siber Suçlar Sözleşmesi (2001)

Avrupa Konseyi, 2001 yılında Siber Suçlar Sözleşmesi metnine son şeklini veren Siber Alanda İşlenen Suçlar Bilirkişi Komitesi’ni 1997 yılında kurmuştur. Sözleşme 7 Ocak 2004 tarihinde yürürlüğe girmiş ve 11 Eylül’den sonra önemli bir terörlere

52 Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, ‘İnsan Hakları Ve Terörlere Mücadele Kılavuz İlkeleri’ (804. Toplantı 11 Temmuz 2002), m. 1.

53 Maura Conway, ‘Terrorist Use of the Internet and the Challenges of Governing Cyberspace’ in Myriam Dunn Cavelti, Victor Mauer ve Felisha Krishna-Hensel (eds), *Power and Security in the Information Age: Investigating the Role of the State in Cyberspace* (Ashgate 2007) 107.

54 Sieber (n 23) 187.

55 Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesi (n 29) “Terör suçu işlemeye alenen tahrik” konulu 5’inci Maddede şöyle belirtilir: “1. Bu Sözleşmenin amaçları açısından, “bir terör eylemini işlemeye alenen teşvik”, terör suçunun işlenmesini kısırtılmak niyetiyle, böyle bir eylemin dolaylı olsun veya olmasın terör suçlarını savunarak, bir veya birden fazla suçun işlenmesi tehlikesine yol açacak bir mesajın kamuoyuna yayılması veya başka bir şekilde erişilebilir hale getirilmesi anlamına gelir.

56 Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesi (n 29) “Her bir Taraf, 1. paragrafta tanımlandığı şekilde, yasadışı olarak ve kasten işlendiği durumlarda, terörizm suçunu işlemeye alenen teşvikçi ulusal mevzuatı açısından cezai suç olarak ihdas etmek üzere gerekli olabilecek tedbirleri alacaktır.”

mücadele aracı olarak görülmüştür. Sözleşme veri ve sistem arayüzleri ile telif hakkı hileciliği, çocuk pornografisi dağıtımı gibi internet üzerindeki faaliyetlerin suç olarak sayılmasını teklif etmektedir. Sözleşme, aynı zamanda, taraf devletlere yeni teknolojilerin kullanımından doğan sorunlarla mücadele etme konusunda yerel gözetim kabiliyetlerini arttırmaya yönelik yasal düzenlemeler yapma zorunluluğu getirmiştir. Bir başka ifadeyle, terör eylemlerini engellemeyi kolaylaştıran ancak internet ve sosyal medyanın kullanımına ilişkin önemli kısıtlamalar içermeyen teknolojik önlemlerin genişletilmesi çağrısı yapmaktadır. Bu durum, üye devletlerin ifade özgürlüğünün üzerinde derin kısıtlayıcı etkileri olan yasal düzenlemeleri yapmasını meşrulaştırmıştır. Sözleşme'nin, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) insan hakları korumasına tabi olmayan ancak Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nin tarafı devletlere de açık olması hedeflendiği için bu durum özellikle kayda değerdir.⁵⁷

Siber Suçlar Sözleşmesi'ne ek olarak Yabancı Düşmanlığı ve Nefret Söylemi ile ilgili İhtiyari Protokol de 2002 yılında çıkarılmıştır.⁵⁸ Protokol'de ırkçılığı ve yabancı düşmanlığını ortaya koyan içerikler, soykırımın meşrulaştırılması ve insanlık suçu da dahil olmak üzere internet üzerinden yasaklanması gereken nefret söyleminin farklı türleri belirtilmektedir. Protokol'de tehdit, aşağılama ve soykırımın inkâr edilmesi ve meşrulaştırılması gibi ırkçı söylemlerin yayılması yasaklanmaktadır. Terör eylemlerinin tahrikini ve övülmesini yasaklamak amacıyla bu protokolün geniş çaplı kabulü konusunda birçok çağrı yapılmıştır.⁵⁹

Sonuç olarak, uluslararası hukuk kapsamında internet ve sosyal medyadaki terörist içerikle mücadele yükümlülüğü konusundaki temel ilke, farklı uluslararası örgütlerin çeşitli kararları veya yargı organlarının kararları yoluyla “çevrimdışı dünya” için geçerli kılınan hak ve yükümlülüklerin “çevrimiçi alan” için de uygulanması gerektiğidir. Örneğin, 2017 tarihli AB Terörle Mücadele Direktifi'nin 6. maddesinde terör suçunu işlemeye tahrik için “çevrimiçi ve çevrimdışı araçların” kullanılabilmesi açık bir şekilde belirtilmektedir.⁶⁰ Ayrıca, ırkçılık ve Yabancı Düşmanlığı ile Mücadeleye ilişkin Konsey Kararı'nda açık bir şekilde “çevrimdışı dünyada hukuka aykırı olan eylemlerin internette de hukuka aykırı olduğu” açıkça belirtilmektedir.⁶¹ Aynı zamanda, 1624 sayılı BM Güvenlik Konseyi Kararı (2005) ve Avrupa Konseyi Terörizmle Mücadele Sözleşmesi'ndeki terör suçuna tahrikle mücadele konulu hükümler de aynı gereksinimin altını çizmektedir.⁶²

57 Banisar (n 27) 9.

58 Bilgisayar sistemleri yoluyla işlenen ırkçı ve yabancı düşmanlığı niteliğinde eylemlerin suç kabul edilmesiyle ilgili siber suç konulu Sözleşme Ek Protokolü (2002).

59 Avrupa Konseyi Parlamento Meclisi, Tavsiye 1706 (2005) “Medya ve Terörizm”.

60 AB, Terörle Mücadele Direktifi (2017) <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32017L0541>> Erişim Tarihi 14 Şubat 2020.

61 Avrupa Konseyi, ‘İrkçılık ve Yabancı Düşmanlığı ile Mücadeleye ilişkin Konsey Kararı’ <https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/racism-and-xenophobia/combating-racism-and-xenophobia_en> Erişim Tarihi 14 Şubat 2020; Conway (n 54) 104.

62 Sieber (n 23) 187-188.

4. İnternet ve Sosyal Medyadaki Terörist İçerikle Mücadele ile İfade Özgürlüğünün Korunması Arasındaki Denge

Bir önceki bölümde belirtildiği gibi, uluslararası enstrümanlar devletleri terörizmi destekleyici nitelikteki söylemleri suç olarak kabul etmeye yöneltmiştir. Ancak devletlerin bunu insan haklarına saygılı bir biçimde yapma zorunlulukları vardır. Çevrimdışı dünyada uluslararası insan hakları hukuku kapsamında kısıtlanabilen bilgi yayma veya ifade biçimleri çevrimiçi ortamdaki içerik için de geçerli olduğundan ötürü, internet ve sosyal medya yoluyla kullanılan ifade özgürlüğü hakkı için geçerli olan herhangi bir kısıtlamanın uluslararası insan hakları hukukuna uygun olması gerekmektedir.⁶³ BM Güvenlik Konseyi 1624 sayılı Kararı'nda, alınacak önlemlerin devletlerin uluslararası hukuk ve bilhassa uluslararası insan hakları düzenlemeleri kapsamındaki yükümlülükleri ile çatışmaması gerektiği belirtilmekte ve BM İnsan Hakları Beyannamesi'nin ifade özgürlüğüne ilişkin 19. maddesine atıfta bulunmaktadır.⁶⁴ Benzer şekilde, BM İnsan Hakları Konseyi 2004 ve 2005 yıllarında ifade özgürlüğünü kısıtlayacak boyutta terörizmle mücadele düzenlemelerinin kullanılması konusundaki kaygıların dile getirildiği kararlar almıştır. Konsey devletlere “terörle mücadeleyi uluslararası hukuk kapsamındaki yükümlülüklerine aykırı yollarla fikir ve ifade özgürlüğü hakkını kısıtlama bahanesi olarak kullanmaktan kaçınmaları” konusunda çağrı yapmıştır.⁶⁵

İnternet ve sosyal medyadaki ifade özgürlüğü, tartışmalı içeriğe sahip olan internet sitelerini engelleme veya kaldırma girişimlerinden kaçınılmaz bir şekilde etkilenmiştir. İçerik kontrolü ile ifade özgürlüğü arasında adil bir denge sağlamak zorlu bir meseledir ve güncel tartışmalar çoğunlukla bu dengenin hangi noktada sağlanacağına ilişkin olmuştur.⁶⁶ İfade özgürlüğü üzerindeki kısıtlamalar, terörizme tahrike ilişkin mevcut düzenlemeleri aşırp daha geniş kapsamlı ancak tanımı daha belirsiz olan terörizmin övülmesi (yüceltilmesi) eylemlerine doğru genişletilmiştir.⁶⁷ Bu bağlamda, BM İfade Özgürlüğü Özel Sözcüsü, internet ve sosyal medyadaki içerik düzenlemeleri hususunda, devletlerin uluslararası hukuk kapsamında yasaklaması gereken yasadışı içerik ile zararlı, saldırgan, sakıncalı veya istenmeyen olarak kabul edilen ancak devletlerin yasaklaması ya da suç olarak kabul etmesi zorunlu olmayan içerik arasında farklılıklar olduğunu belirtmiştir. Özel Sözcü'ye göre, devletlerin uluslararası insan hakları hukuku kapsamında istisnai bir biçimde yasaklaması gereken ifade türleri vardır ve terörizmin tahriki de bunlardan biridir.⁶⁸

63 Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression, A/66/290 (2011), para. 18-19.

64 Banisar (n 27) 7-8.

65 ibid 8.

66 Conway (n 54) 102.

67 Banisar (n 27) 19.

68 BM Özel Raportörü Raporu, “Report of The on the Promotion and Protection of the Right to Freedom of Opinion and Expression” (2011) A/66/290.

Dolayısıyla, ifade özgürlüğü hakkının korunması elzemdir. Terörist grupların internet ve sosyal medyadaki platformları kendi amaçlarına ulaşmak için kötüye kullanmadıklarından emin olmak gerekse de unutulmamalıdır ki özgür ve açık bir internet, liberal demokratik değerler üzerine kurulu özgür ve açık toplumları yansıtmaktadır. Şüphesiz ki ifade özgürlüğü hakkı herhangi bir demokratik toplumda büyük öneme sahiptir ve bu hakkı kullanmaya ilişkin her türlü kısıtlamanın kuvvetli bir gerekçe testinden geçmesi gerekir. İfade özgürlüğü hakkı, fikir sahibi olma özgürlüğünü ve aynı zamanda bilgi alma ve bilgiyi yayma özgürlüğünü korumaktadır. Bu hak “sadece olumlu olarak alınan veya zararsız ya da tarafsız olarak kabul edilen ‘bilgiler’ veya ‘fikirler’ için değil aynı zamanda devlet veya nüfusun bir bölümünü incitici, şok edici veya rahatsız edici bilgi ve fikirler” için de geçerlidir.⁶⁹ Özellikle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), AİHS’in ifade özgürlüğüne ilişkin 10. maddesini geniş yorumlayarak internetin de bu maddenin koruma kapsamına girdiğini açıkça ortaya koymaktadır.⁷⁰ Bununla birlikte, bu hak mutlak bir hak değildir ve beraberinde bazı özel sorumluluklar taşımaktadır, dolayısıyla belli kısıtlamalara tabidir. AİHM, “ilke olarak, belli demokratik toplumlarda hoşgörüsüzlük temelinde nefreti yayan, kışkırtan, teşvik eden veya meşrulaştıran... her türlü ifade biçiminin cezalandırılması ve engellenmesi; uygulanacak ‘formalitelere’, ‘koşullar’, ‘kısıtlamalar’ veya ‘cezalar’ın güdülen meşru amaçla orantılı olması koşuluyla gerekli görülebilecektir” hükmünü ortaya koymuştur.⁷¹ Bu doğrultuda, ifade özgürlüğü hakkına müdahalede şu kriterlerin sağlanması gerekir: Kanunilik, meşru bir hedefin güdülmesi ve orantılılık. Bu ilkeler Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nin hazırladığı İnsan Hakları ve Terörizmle Mücadele Kılavuz İlkeleri’nin 3. maddesinde, “Devletler tarafından terörizmle mücadele için alınan tüm önlemler kanuni olmalıdır” ve “bir önlem insan haklarını kısıtladığında, kısıtlamaların mümkün olduğunca açık şekilde tanımlanması ve güdülen amaç için gerekli ve orantılı olması gerekir” ifadesiyle açıkça ortaya konmuştur.⁷²

Terör eylemlerinin tahriki uluslararası hukuk tarafından yasaklanmış olsa da halen bu konuya ilişkin tartışmalar ortaya çıkmaktadır. Çünkü küresel anlamda kabul görmüş bir terörizm tanımı yoktur ve bu durum belli bir vakada neyin gerçek anlamda terörizme destek teşkil edeceği konusunda bir fikir birliğine varmayı zorlaştırmaktadır.⁷³ Bu bağlamda, BM İfade Özgürlüğü Özel Sözcüsü terörizmi kışkırtmayı yasaklayan herhangi bir ulusal ceza hukukunun ifade özgürlüğü hakkına ilişkin getirdiği

69 *Handyside v UK App* no 5493/72 (ECHR, 7 Aralık 1976) para 49.

70 Ulaş Karan, *İfade Özgürlüğü: Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitabı Serisi-2* (2nd edn, Avrupa Konseyi 2018) s. 53.

71 *Erbakan v Turkey App* no 59405/00 (ECHR, 6 Temmuz 2006) para 56.

72 Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi (n 53) Madde 3: Terörizmle mücadele önlemlerinin hukukiliği:

1. Devletler tarafından terörizmle mücadele için alınan tüm önlemler hukuki olmalıdır.
2. Bir önlem insan haklarını kısıtlıyorsa, kısıtlamaların güdülen amaç için olası ve gerekli ve orantılı olduğu kesin şekilde tanımlanmalıdır.
- 73 Conway (n 54) 104.

kısıtlamalarda üç aşamalı bir testi uygulaması gerektiğini belirtmiştir. Buna göre, terörizmin tahrikine yönelik hukuki düzenlemeler;

“(a) doğru tanımlanmalı ve doğası gereği gerçek anlamda terör içeren eylemlerin tahrikiyle sınırlı olmalı;

(b) ifade özgürlüğü hakkını ulusal güvenlik, kamu düzeni ve güvenliği veya halk sağlığı veya ahlakın korunması için gerekli olandan daha fazla kısıtlamamalı;

(c) terörizmin “yüceltilmesi” veya “teşvik edilmesi” gibi üstü kapalı ifadelere atıfta bulunmaktan kaçınarak kesin bir dille ortaya konmalı;

(d) tahrik edilen eylemin işleneceği yönünde fiili (nesnel) bir riski öngörmeli;

(e) bir mesaj iletme saiki ve bu mesajın bir terör eylemi işlenmesine tahrik olarak kullanılması saiki olmak üzere iki aşamalı bir saikin varlığına açıkça atıfta bulunmalı;

(f) terörizmin “hukuka aykırı” biçimde tahrikine atıfta bulunarak cezai sorumluluktan muafiyete yol açan yasal savunma veya ilkelerin uygulanmasını muhafaza etmelidir.”⁷⁴

BM İfade Özgürlüğü Özel Sözcüsü terörizme tahrikin yasaklanmasına ilişkin en iyi uygulama örneği olarak Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesi’ne atıf yapmıştır.⁷⁵ Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesi’nin terörizmle mücadele ederken devletlere bazı kısıtlamalar getirdiği önemle belirtilmelidir. Sözleşme’nin 12. maddesi, bu sözleşmenin devletler tarafından kabul edilmesi ve uygulanmasının Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi (ICCPR), Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve diğer uluslararası anlaşmalar kapsamında “özellikle ifade özgürlüğü, dernek kurma özgürlüğü ve inanç özgürlüğü başta olmak üzere insan hakları yükümlülüklerine saygı duyularak yapılmasını” gerekli kılmaktadır. Buna göre, yasal düzenlemelerin de güdülen meşru amaçlarla ilgili ve demokratik bir toplumun gereği olarak orantılılık ilkesine tabi olması ve keyfiyet, ayrımcılık veya ırkçı muamelenin herhangi bir biçiminden uzak olması gereklidir. Nitekim Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesi’ne ek Açıklayıcı Rapor’da AİHS’in koruyucu ilkelerine atıfta bulunulmuştur.⁷⁶

74 Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi, “Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of human rights and fundamental freedoms while countering terrorism, Martin Scheinin - Ten areas of best practices in countering terrorism” (22 Aralık 2012) A/HRC/16/51 para 31.

75 Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi ‘Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of human rights and fundamental freedoms while countering terrorism, Martin Scheinin - Australia: Study on human rights compliance while countering terrorism’ (14 Aralık 2006) A/HRC/4/26/Add.3.

76 COE, ‘Explanatory Report to the Council of Europe Convention on the Prevention of Terrorism’ (2005) <<https://rm.coe.int/16800d3811>> Erişim Tarihi 17 Şubat 2020.

(i) Kanunilik

İfade özgürlüğü hakkı ile ilgili bir kısıtlamanın ilk koşulu kanuni düzenlemeyle yapılması gerekliliğidir. Hak ve özgürlüklerin kullanılmasını kısıtlayan herhangi bir önlemin kanun emriyle öngörülerek belirlenmesi veya yetkilendirilmesi gerekir. Buna göre, (a) kanunun kişilerin hakların nasıl kısıtladığı konusunda yeterli kanıtla sahip olabilmeleri için yeterince erişilebilir olması gerekir ve (b) kanunun kişilerin davranışlarını düzenleyebilmeleri için yeterli açıklıkta ifade edilmiş olması gerekir.⁷⁷ Devletler kriz zamanlarında ifade ve haber alma özgürlüğü üzerine kısıtlamalar getirebilir de bu kısıtlamaların niteliğine ilişkin hukuki düzenlemelerde üstü kapalı ifadeler kullanmamalıdır. Şiddete ve toplumsal kargaşaya yönelik tahrik eylemleri yeterli derecede ve açık bir şekilde tanımlanmalıdır.⁷⁸ Bir terörist eylemin işlenmesini tahrik suçu, unsurları arasında doğrudan bir tahrik eyleminin varlığını, terörizmi destekleme saikini ve tahrik eylemi ile terörist eylemin gerçekleşme ihtimali arasındaki nedensellik bağlantısını öngörmesi durumunda uluslararası insan hakları standartlarına uygun olacaktır. Ancak, kanunilik ilkesine uygunluğunu sağlamanın çok daha zor olduğu terörizmin övülmesi eyleminin suç sayılması konusunda durum farklı olacaktır.⁷⁹

(ii) Meşru bir hedefin güdülmesi

İfade özgürlüğü hakkı konusunda getirilen herhangi bir kısıtlama meşru bir hedefe yönelik olmalıdır. ICCPR m.19(3) ve AİHS m.10(2), bu hakka getirilebilecek çok sayıda kısıtlama öngörmektedir ancak ifade hakkının kısıtlanabilmesi için, kamu güvenliği veya kamu düzenin (*ordre public*) veya kamu sağlığı veya ahlâkı da dahil olmak üzere meşru hedeflerden birinin güdülmesi söz konusu olmalıdır.

(iii) Orantılılık

İfade özgürlüğü hakkı üzerindeki herhangi bir kısıtlamanın orantılı olması ve BM İnsan Hakları Komitesi'nin ICCPR 19. Madde'ye ilişkin Genel Yorumu'nda belirtildiği üzere, ifade hakkının özünü hükümsüz kılacak bir şekilde uygulanmaması gerekmektedir.⁸⁰ ICCPR m. 19(3)'te, taraf devletlerin bir kişinin ifade özgürlüğünü kullanmasından kaynaklanan tehdide karşı uygulayacakları kısıtlamaları nasıl uygulayacaklarını detaylı bir biçimde belirtmeleri gerekliliğini vurgulamaktadır.⁸¹ Nitekim BM İnsan Hakları Komitesi de devletlerin ülkelerindeki genel duruma atıfta

77 Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, 'Human Rights, Terrorism and Counter-terrorism' (Fact Sheet No.32 July 2008) 23-24.

78 Avrupa Konseyi Bakanlar Konseyi, 'Guidelines of the Committee of Ministers on protecting freedom of expression and information in times of crisis' (26 Eylül 2007) §19.

79 OSCE, 'Background Paper on Human Rights Considerations in Combating Incitement to Terrorism and Related Offences' (19-20 Ekim 2006) 9.

80 Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği (12 Eylül 2011) <<https://www2.ohchr.org/english/bodies/hrc/docs/gc34.pdf>> Erişim Tarihi 17 Şubat 2020.

81 Alex Conte, *Human Rights in the Prevention and Punishment of Terrorism* (Springer 2010) p. 633.

bulunarak ulusal güvenlik gerekçesine dayanamayacağını ve ifade özgürlüğünün kullanılmasından doğan bir tehdit varsa bunun tam niteliğini belirtmeleri gerektiğini ifade etmiştir.⁸² Benzer şekilde, AİHS çerçevesinde, herhangi bir kısıtlamanın “zorlayıcı bir toplumsal gereksinime” tekabül etmesi, “demokratik bir toplumda zorunlu” olması ve izlenen meşru hedefle orantılı olması gerekmektedir.⁸³

AİHM kamusal açıklamaların özel bir kişi, bir kamu yetkilisi veya toplumun bir kesimine karşı şiddeti tahrik ettiği durumlarda, devlet yetkililerinin ifade özgürlüğüne müdahale gerekliliğini incelerken daha geniş bir takdir yetkisi kullanmaktadır.⁸⁴ Zira devletin kendisini terörden koruma hakkına karşı, kamunun farklı bir perspektiften bilgi alma hakkı mevcuttur.⁸⁵ Öte yandan, AİHM, kamunun meşru bir menfaatinin olduğu durumlarda, siyasi söylem veya tartışma özgürlüğü üzerindeki kısıtlamaların alanının dar olacağını belirtmiştir. Bu doğrultuda, ortaya konan ifadenin bağlamını hesaba katmak da dahil olmak üzere her bir vakanın bütün olarak üzerinde durmakta, devlet tarafından yapılan müdahalenin izlenen meşru hedef ile orantılı olup olmadığını ve devlet yetkilileri tarafından öne sürülen gerekçelerin uygun ve yeterli olup olmadığını tespit etmektedir.⁸⁶ AİHM, ayrıca, sahip oldukları genel etkiden dolayı basın ve medyada yapılan beyanlara büyük önem vermektedir. Mahkeme, basın ve medya konusunda da vaka esaslı bir yaklaşım benimsemiş ve belli bir yayının dolaşım seviyesini ve genel olarak hangi mecralarda yayıldığını analiz etmiş, bu durumu devletin müdahalede bulunma gerekliliğini ve müdahalenin orantılılığını değerlendirirken dikkate alınacak önemli bir unsur olarak kabul etmiştir. Nitekim internetin halkın haberlere erişimini artırma ve genel olarak bilginin yayılmasını kolaylaştırmada önemli bir rol oynadığını⁸⁷ ve devletlerin medya mensuplarının internet üzerindeki ifade özgürlüklerini etkili bir biçimde koruyucu yasal düzenlemeler yapma pozitif yükümlülüğüne sahip olduğunu⁸⁸ belirtmiş ancak şunu da kabul etmiştir: “İnternetin, özellikle bilgileri depolama ve aktarma konusunda yazılı basından özellikle ayrılan bir bilgi ve iletişim aracı olduğu doğrudur. İnternetteki içeriğin ve haberleşmenin insan haklarının ve özgürlüklerinin kullanılması ve faydalanılması hususunda taşıdığı risk, ... yazılı basındaki riske göre kesinlikle daha yüksektir.”⁸⁹

Nihayetinde, devletlerin internete erişimin engellenmesi veya kısıtlanması şeklindeki müdahalesi AİHM’in sıkı denetimine tabidir. AİHM’in vaka bazında

82 ibid 627-628.

83 Karan (n 71) 146-159.

84 Ana Salinas de Frias, *Counter-Terrorism and Human Rights in the Case Law of the European Court of Human Rights* (Council of Europe 2012) 136.

85 *Zana v Türkiye* App no 18954/91 (ECHR 25 Kasım 1997) para. 51.

86 ibid.

87 *Ahmet Yıldırım v Türkiye* App no 3111/10 (ECHR 18 Aralık 2012) para 48.

88 *Editorial Board of Pravoye Delo v Shtekel/Ukrayna* App no 33014/05 (ECHR 5 Mayıs 2011) para 61-64.

89 ibid para 63.

inceleme yaklaşımı uyarınca, devletlerin konuyla ilgili yükümlülükleri internette yayımlanan bilginin niteliğine, içeriğine ve başvurusunun durumuna bağlıdır.⁹⁰

Sonuç

Günümüzde internet ve sosyal medya yaşamımızın bir parçası hâline gelmiştir. Nitekim terörist gruplar da bu platformları kendi faaliyetleri için yoğun bir şekilde kullanmaktadır. Bunun karşısında bizlerin de internet ve sosyal medyayı terörizmle mücadelenin yürütüleceği bir düzlem olarak kullanmamız gereklidir. İnternet ve sosyal medya kaynaklı terör tehdidinin acil niteliği göz önüne alınırsa, bu tehdide karşı etkili bir mücadeleye zemin hazırlayacak hukuki düzenlemelerin ve politikaların hızlı bir şekilde geliştirilmesi gereklidir. BM ve Avrupa Konseyi yahut AB gibi belli başlı bölgesel örgütlerin çeşitli düzenlemelerinin yanı sıra BM Güvenlik Konseyi'nin birçok kararı da BM üyesi devletlere terör eylemlerini tahrik amacıyla dahi olsa internet ve sosyal medya teknolojilerinin terörist amaçla kullanılmasının yasaklanması ve engellenmesine yönelik belli önlemler alma fakat bunu yaparken insan hakları ve temel özgürlüklere saygılı olma çağrısında bulunmaktadır. Uluslararası toplum da karşı karşıya olduğu terör sorununa isabetli ve etkili çözümler geliştirmek için uluslararası hukukun sunduğu bu tarz enstrümanları etkili bir şekilde kullanmalıdır. Ulusal hukuk düzenlemelerinin uluslararası hukuka uygun bir şekilde güncellenmesi bu bakımdan atılacak en önemli adımlardan biridir.

Öte yandan, terörizmle mücadele bağlamında ortaya çıkan insan hakları ile ilişkili sorunların neredeyse tamamı, uluslararası ölçekte açık ve kesin bir terörizm tanımının olmamasından kaynaklanmaktadır. Ulusal ölçekte yapılmış olan tanımlar oldukça genel ve belirsiz olabilmektedir. Şüphesiz ki genel ve belirsiz tanımlara başvurmak, daha fazla insan hakları ihlaline ve siyasi manipülasyonlara fırsat yaratmaktadır. Bu sebeple, atılması gereken en önemli adım, terörizm kavramının unsurları açıkça belirli bir şekilde ve genelleştirici olmayan bir bakış açısıyla uluslararası ölçekte tanımlanmasıdır. Bu çerçevede, devletler internet ve sosyal medyadaki hangi içeriklerin ve ifadelerin kısıtlanacağını yapacağı hukuki düzenlemelerle öngörülebilir kılmalıdır.

İnternet ve sosyal medyanın terörist amaçlarla kullanılmasına karşı mücadele bağlamında aşağıdaki çözüm önerileri sunulabilir: Birincisi, internet ve sosyal medyanın terörist amaçlarla ve radikalleşme için kullanımı tüm ulusal ceza hukuku sistemlerinde cezalandırılmalıdır. Bunun bir başlangıç noktası olarak, BM Güvenlik Konseyi'nin 1373 sayılı Kararı ile uyumlu yasal düzenlemeler hazırlanmalıdır. İkinci olarak, internet ve sosyal medyadaki terörist propagandaya karşı mesajların öne çıkarılması; çoğulcu değerlerin ve ilkelerin, hoşgörünün ve barışçı mesajların vurgulanması gereklidir. Üçüncüsü; uluslararası hukuk kapsamındaki diğer yükümlülüklerle uygun

90 Bkz <https://www.echr.coe.int/Documents/Research_report_internet_ENG.pdf> Erişim Tarihi 16 Ocak 2020, 46.

olarak, devletlerin bu mücadelede başarıya ulaşması uluslararası örgütler, özel sektör ve sivil toplumun aktif desteğinden faydalanmalarına bağlı olacaktır. Hükümetlerin, özel sektörün ve sivil toplumun internet ve sosyal medyadaki terörist faaliyetlere karşı toplumlara korumak için birlikte hareket etmesi ve gelişmiş işbirliği mekanizmaları kurması bir zorunluluk hâline gelmiştir. Dördüncüsü, başta gençler olmak üzere toplumdaki tüm kesimlerin terörle mücadele sürecine dahil edilmesi gereklidir. Bu bağlamda; medya, kültür, sanat ve spor dünyasından öne çıkan ve saygın isimlerin demokratik ve çoğulcu değerleri öne çıkarmak üzere iyi niyet elçiliği yapmaya teşvik edilmesi faydalı olacaktır. Beşincisi, geleceğimizin teminatı olan çocuklar başta olmak üzere terör propagandasına karşı daha kırılabilir hedef kitleleri bilhassa korumamız gerekir. Bu kitleler, internet ve sosyal medya yoluyla radikalleşme ile terörist gruplara katılma tehlikesi konusunda eğitilmelidir.

Son olarak ise internet ve sosyal medyadaki terörist faaliyetlerle temel hak ve özgürlükleri tehdit eden odakların var olduğu durumlarda dahi alınacak önlemler ve uygulanacak yaptırımlarda ifade özgürlüğü ve özel hayatın gizliliği ile terörle mücadele arasındaki dengeyi korumak büyük önemi haizdir. Zira terörist gruplar kitleleri şiddete tahrik ederek ve toplumların içerisine nefret tohumları ekerek insanları ayırıştırmaktadırlar. Dolayısıyla, internet ve sosyal medyanın terörist amaçlarla kullanılması ile mücadele ederken, aynı zamanda internet ve sosyal medyaya özgür erişim ilkelerine ve bu platformların kullanıcılarının temel haklarına saygı duyacak bir çerçevede kalınması gereklidir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Bibliyografya/Bibliography

<http://soufangroup.com/news/details/?Article_Id=272> Erişim Tarihi 10 Şubat 2020.

<https://www.echr.coe.int/Documents/Research_report_internet_ENG.pdf> Erişim Tarihi 16 Ocak 2020, 46.

<<https://www.gifct.org>> Erişim Tarihi 30 Ocak 2020.

<<https://www.un.org/sc/ctc/resources/general-assembly/un-global-counter-terrorism-strategy/>> Erişim Tarihi 14 Ocak 2020.

AB, Terörle Mücadele Direktifi (2017) <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32017L0541>> Erişim Tarihi 14 Şubat 2020.

Ahmet Yıldırım v Türkiye App no 3111/10 (ECHR 18 Aralık 2012) para 48.

- Article 19, 'The Impact of Anti-Terror Laws on Freedom of Expression' (Submission to ICI Panel of Eminent Jurists on Terrorism, Counterterrorism and Human Rights, Londra, 2006) 7.
- Avrupa Birliği, 'EU rules on terrorist offences and related penalties' (2002) 2002/475/JHA.
- Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, 'İnsan Hakları Ve Terörle Mücadele Kılavuz İlkeleri' (804. Toplantı 11 Temmuz 2002), m. 1.
- Avrupa Konseyi Bakanlar Konseyi, 'Guidelines of the Committee of Ministers on protecting freedom of expression and information in times of crisis' (26 Eylül 2007) §19.
- Avrupa Konseyi Parlamento Meclisi, Tavsiye 1706 (2005) "Medya ve Terörizm".
- Avrupa Konseyi Parleментарler Meclisi, (Tavsiye Kararı 1426 1999), para 5, <<http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=16752&lang=en>> Erişim Tarihi 15 Ocak 2020.
- Avrupa Konseyi Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesi (2005) m. 5.
- Avrupa Konseyi, 'İrkçılık ve Yabancı Düşmanlığı ile Mücadeleye ilişkin Konsey Kararı' <https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/racism-and-xenophobia/combating-racism-and-xenophobia_en> Erişim Tarihi 14 Şubat 2020.
- Banisar D, 'Speaking of Terror' (COE 28-29 Mayıs 2009) < <https://rm.coe.int/168048622f>> Erişim Tarihi 19 Ocak 2020, 20.
- Bilgisayar sistemleri yoluyla işlenen ırkçı ve yabancı düşmanlığı niteliğinde eylemlerin suç kabul edilmesiyle ilgili siber suç konulu Sözleşme Ek Protokolü (2002).
- Birleşmiş Milletler Genel Kurul Kararı (16 Ocak 1997) A/RES/51/210
- Birleşmiş Milletler Genel Kurul Kararı 'Twelfth United Nations Congress on Crime Prevention and Criminal Justice' (21 Aralık 2010) A/RES/65/230 <http://www.unodc.org/documents/justice-and-prison%20reform/AGMs/General_Assembly_resolution_65-230_E.pdf> Erişim Tarihi 5 Ağustos 2012.
- Birleşmiş Milletler Genel Kurul Kararı, 'Birleşmiş Milletler Küresel Terörle Mücadele Stratejisi' (8 Eylül 2006) A/RES/60/288, para 4.
- Birleşmiş Milletler Güvenlik Konsey Kararı (2001) S/RES/1373.
- Birleşmiş Milletler Güvenlik Konsey Kararı (9 December 2015) S/RES/2250.
- Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararı (14 Eylül 2005) S/RES/1624.
- Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararı (20 Aralık 2010) S/RES/1963.
- Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararı (2014) S/RES/2178.
- Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararı (8 Ekim 2004) S/RES/1566.
- Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi 'Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of human rights and fundamental freedoms while countering terrorism, Martin Scheinin - Australia: Study on human rights compliance while countering terrorism' (14 Aralık 2006) A/HRC/4/26/Add.3.
- Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi, "Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of human rights and fundamental freedoms while countering terrorism, Martin Scheinin - Ten areas of best practices in countering terrorism" (22 Aralık 2012) A/HRC/16/51 para 31.
- Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği (12 Eylül 2011) <<https://www2.ohchr.org/english/bodies/hrc/docs/gc34.pdf>> Erişim Tarihi 17 Şubat 2020.
- Birleşmiş Milletler Terörle Mücadele Uygulama Görev Gücü, 'Countering the Use of the Internet for Terrorist Purposes' (İnternetin Terör Amaçlı Kullanımıyla Mücadele) (2009).

- Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi, 'The Use of The Internet For Terrorist Purposes' (İnternetin terörist amaçlarla kullanımı) (2011)
- BM Özel Raportörü Raporu, "Report of The on the Promotion and Protection of the Right to Freedom of Opinion and Expression" (2011) A/66/290.
- Cassese A, *Terrorism, Politics and Law: The Achille Lauro Affair* (Princeton University Press 1989)
- Chen T M, Jarvis L and Macdonald S, *Cyberterrorism: Understanding, Assessment and Response* (Springer 2014) 25.
- COE, 'Explanatory Report to the Council of Europe Convention on the Prevention of Terrorism' (2005) <<https://rm.coe.int/16800d3811>> Erişim Tarihi 17 Şubat 2020.
- COE, 'Increasing Co-Operation Against Cyberterrorism and Other Large-Scale Attacks on The Internet' Resolution 2070 and Recommendation 2077 (2015).
- Committee of Experts on Terrorism, 'Collection of Relevant Case-Law of the European Court of Human Rights Related to 'Apologie du Terrorisme' and 'Incitement to Terrorism"' (Avrupa Konseyi, Strazburg, 4 Haziran 2004) 6.
- Conte A, *Human Rights in the Prevention and Punishment of Terrorism* (Springer 2010).
- Conway M, 'Terrorist Use of the Internet and the Challenges of Governing Cyberspace' in Myriam Dunn Cavelty, Victor Mauer ve Felisha Krishna-Hensel (eds), *Power and Security in the Information Age: Investigating the Role of the State in Cyberspace* (Ashgate 2007).
- Denning D, 'Activism, Hacktivism and Cyberterrorism: The Internet as a Tool for Influencing Foreign Policy' <<http://www.nautilus.org/info-policy/workshop/papers/denning.html>> Erişim Tarihi 14 Şubat 2020.
- Editorial Board of Pravoye Delo v Shtekel/Ukrayna* App no 33014/05 (ECHR 5 Mayıs 2011) para 61-64.
- Erbakan v Turkey* App no 59405/00 (ECHR, 6 Temmuz 2006) para 56.
- Frias A S, *Counter-Terrorism and Human Rights in the Case Law of the European Court of Human Rights* (Council of Europe 2012) .
- Ginkel B, 'Incitement to Terrorism: A Matter of Prevention or Repression?' (2011) ICCT Research Paper, 1 < <https://www.icct.nl/download/file/ICCT-Van-Ginkel-Incitement-To-Terrorism-August-2011.pdf> > Erişim Tarihi 20 Ocak 2020.
- Handyside v UK* App no 5493/72 (ECHR, 7 Aralık 1976) para 49.
- Karan U, *İfade Özgürlüğü: Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitabı Serisi-2* (2nd edn, Avrupa Konseyi 2018) .
- Letschert R, Staiger I and Pemberton A, *Assisting Victims of Terrorism: Towards a European Standard of Justice* (Springer 2009).
- Murray D, 'Freedom of Expression, Counter-Terrorism and the Internet in Light of the UK Terrorist Act 2006 and the Jurisprudence of the European Court of Human Rights' (2009) 27(3) Netherlands Quarterly of Human Rights 331,352.
- NATO, 'Lisbon Summit Declaration Issued the Heads of State and Government Participating in the Meeting of the North Atlantic Council in Lisbon' (Lizbon, 20 Ekim 2010).
- Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, 'Human Rights, Terrorism and Counter-terrorism' (Fact Sheet No.32 July 2008) 23-24.
- Öktem E, 'Uluslararası Hukukta Terörizm' (2004) 5 İstanbul Ticaret Üniversitesi Dergisi 133,133.

- OSCE, 'Background Paper on Human Rights Considerations in Combating Incitement to Terrorism and Related Offences' (19-20 Ekim 2006) 10.
- OSCE, 'Background Paper on Human Rights Considerations in Combating Incitement to Terrorism and Related Offences' (19-20 Ekim 2006) 9.
- OSCE, OSCE Online Expert Forum Series on Terrorist Use of the Internet: Threats, Responses and Potential Future Endeavours (Final Report, 2013) 8.
- Pollitt M M, 'Cyberterrorism: Fact or Fancy?' (1998) 1998(2) Computer Fraud and Security 8,8–10.
- Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression, A/66/290 (2011), para. 18-19.
- Schachter O, 'The Lawful Use of Force by a State Against Terrorists in Another Country' in Henry Han (ed), *Terrorism & Political Violence : Limits & Possibilities of Legal Control* (Oceana Publications 1993) .
- Schmid A P, 'Frameworks for Conceptualising Terrorism' (2004) 16(2) Terrorism and Political Violence, 197, 205.
- Sieber U, 'Instruments of International Law: Against Terrorist Use of the Internet' in M Wade and A Maljevic (eds), *A War on Terror? The European Stance on a New Threat, Changing Laws and Human Rights Implications* (Springer 2010) .
- Terörizmin (Tedhişçiliğin) Önlenmesi ve Cezalandırılmasına ilişkin Sözleşme (1937) m 1(2).
- Terörizmin Ortadan Kaldırılmasına ilişkin Strasbourg Sözleşmesi (1977) m. 1.
- UN, 'International Instruments related to the Prevention and Suppression of International Terrorism' (2008) <https://www.unodc.org/documents/terrorism/Publications/Int_Instruments_Prevention_and_Suppression_Int_Terrorism/Publication_-_English_-_08-25503_text.pdf> Erişim Tarihi 14 February 2020.
- UN, 'Report of the Security Council Working Group established pursuant to resolution 1566 (2004)' (2005) UN Doc S/2005/789, para 29.
- Weimann G, 'Al Qaeda Has Sent You A Friend Request: Terrorists Using Online Social Networking' (2011).
- Zana v Türkiye* App no 18954/91 (ECHR 25 Kasım 1997) para. 51.